

# การปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพด้านการดูแล รักษาวัณโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขใน โรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 7

## The performance of public health officers under hospital standards for quality tuberculosis care at community hospitals in health region 7

สุพัตรา สิมมาตัน ส.ม.(การบริหารสาธารณสุข)\*

Supattra Simmatan M.P.H. (Public Health Administration)\*

ชนะพล ศรีฤชา ปร.ด.(สังคมศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุข)\*\*

Chanaphol Sriruecha Ph.D. (Medical and Health Social Sciences)\*\*

\* สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น

\* The Office of Disease Prevention and Control 7<sup>th</sup>, Khon Kaen

\*\* คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

\*\* The faculty of Public Health, Khon Kaen University

### บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวางนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพด้านการดูแลรักษาวัณโรค และคุณลักษณะส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 7 ประชากรที่ศึกษา คือ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในคลินิกวัณโรคของโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 7 จำนวน 144 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 112 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย และการสนทนากลุ่ม จำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามและแนวทางการสนทนากลุ่มที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และหาความเที่ยงโดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาช ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.97 เก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 10 เมษายน ถึง 10 พฤษภาคม 2560 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่ามัธยฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และใช้สถิติเชิงอนุมาน หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุแบบขั้นตอน โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการศึกษาพบว่า ระดับปัจจัยทางการบริหาร และระดับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพด้านการดูแลรักษาวัณโรค ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.84 (S.D. = 0.58) และ 4.20 คะแนน (S.D. = 0.43) ปัจจัยทางการบริหารมีความสัมพันธ์ระดับปานกลางกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพด้านการดูแลรักษาวัณโรคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ( $r = 0.593$ ,  $p\text{-value} < 0.001$ ) ปัจจัยทางการบริหารด้านการใช้เวลา ด้านบุคลากร และด้านวัสดุอุปกรณ์ สามารถพยากรณ์การปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพด้านการดูแลรักษาวัณโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 7 ได้ร้อยละ 41.9 ( $R^2 = 0.419$ ,  $p\text{-value} < 0.001$ ) จากงานวิจัยนี้ ควรมีการจัดลำดับความสำคัญและติดตามกิจกรรมในแผนงานโครงการ เพื่อบรรลุผลตามกรอบระยะเวลาที่กำหนด มีการจัดสรรจำนวนบุคลากรที่เหมาะสมและสอดคล้องกับภาระงาน รวมทั้งสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอและเหมาะสมกับการปฏิบัติงานควบคุมวัณโรค จะทำให้การดำเนินงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพด้านการดูแลรักษาวัณโรคประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานต่อไป

**คำสำคัญ:** ปัจจัยการบริหาร การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพการดูแลรักษาวัณโรค

## Abstract

This cross sectional descriptive research aimed to study the performance of public health officers under hospital standards for quality tuberculosis care at community hospitals in public health region 7. The population were 144 personnel from TB clinic in public health region 7, 112 personnel selected by simple random sampling and 12 personnel participated in focus group discussion for qualitative data. The instruments was questionnaire examined and verified by three experts for content validity and tested for reliability with Cronbach' alpha coefficient 0.97. Data were collected between April 10<sup>th</sup> and May 10<sup>th</sup>, 2017. The data were analyzed by descriptive statistics and Inferential statistics by Pearson' product moment correlation and multiple linear regressions. The level of statistical significant was set at 0.05.

The results showed that administrative and performance factors level of public health officers under hospital standards for quality tuberculosis care at community hospitals in public health region 7 were found at high level with averages of 3.84 (S.D. = 0.58), 4.20 (S.D. = 0.43), respectively. The administrative factors were statistical significantly correlated with the performance of public health officers under hospital standards for quality tuberculosis care at community hospital in health region 7 ( $r = 0.593$ ,  $p\text{-value} < 0.001$ ). The factors were time, man and material. These three factors could together predict performance of public health officers under hospital standards for quality tuberculosis care at community hospitals in health region 7 by 41.9 % ( $R^2 = 0.419$ ,  $p\text{-value} < 0.001$ ).

The Activities should be prioritized and monitoring in timeframe. The personnel should be properly allocated associated with mission of TB control program. Sufficient and proper logistics support are important in work process. These factor effect to the achievement of quality tuberculosis care at community hospitals in health region 7.

**Keywords:** Administrative factors, The performance of public health officers, hospital standards for quality tuberculosis care.

## บทนำ

วัณโรคเป็นโรคติดต่อที่สำคัญ ยังคงเป็นปัญหาสาธารณสุขและเป็นสาเหตุของการป่วยและการตายในหลายประเทศทั่วโลก ปี 2557 องค์การอนามัยโลก (WHO) คาดว่ามีผู้ป่วยวัณโรครายใหม่ 9 ล้านคน แต่เข้าถึงการรักษา 6 ล้านคนเท่านั้น นับเป็นปัญหาใหญ่ที่มีผู้ป่วยถึง 3 ล้านคนไม่ได้รับการวินิจฉัยและรักษาอย่างแพร่กระจายเชื้อในชุมชน เสียชีวิตปีละ 1.5 ล้านคน ผู้ป่วยวัณโรครายใหม่ที่ติดเชื้อเอชไอวี ร้อยละ 12 ประเทศไทยเป็น 1 ใน 14 ประเทศ ที่มีภาระจากวัณโรค วัณโรคดื้อยาหลายขนาน และวัณโรคที่มีเชื้อเอชไอวีร่วมด้วย จากผลการสำรวจความชุกวัณโรคในปี 2556 พบว่ามีผู้ป่วยวัณโรค

รายใหม่ 113,900 ราย (171 ต่อประชากรแสนคน) และจากระบบการรายงานวัณโรคปี 2557 มีผู้ป่วยวัณโรคขึ้นทะเบียนรักษา 67,789 ราย ในขณะที่ผลสำเร็จการรักษายังต่ำเพียงร้อยละ 81 ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมายที่จะนำไปสู่การลดโรควัณโรค (ร้อยละ 90) พบว่าผู้ป่วยวัณโรคดื้อยา (Multidrug resistant tuberculosis: MDR-TB) ในผู้ป่วยที่ไม่เคยได้รับการรักษามาก่อนประมาณร้อยละ 2 และในผู้ป่วยที่เคยได้รับการรักษามาก่อน พบ MDR-TB ประมาณร้อยละ 20 เนื่องจากระบบบันทึกและรายงานวัณโรคดื้อยาหลายขนานยังมีข้อจำกัดไม่ครอบคลุมทุกหน่วยงาน ประกอบกับการเข้าถึงการวินิจฉัยเชื้อดื้อยาในห้องปฏิบัติการชั้นสูงที่ยังต่ำ ทำให้ในระบบรายงานของกรมควบคุมโรคมีรายงานผู้ป่วยวัณโรคดื้อยาหลายขนาน

เพียงปีละ 300-400 ราย ซึ่งต่ำกว่าที่องค์การอนามัยโลก คาดประมาณการ 1,760 ราย<sup>(1)</sup> ข้อมูลจากรายงานงานตรวจ การค้นหาผู้ป่วย (Case finding report) ที่สำนักงาน ป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น ได้รับรายงาน จากพื้นที่ต่าง ๆ ในปี 2557 พบผู้ป่วยวัณโรคทุกประเภท 6,722 ราย (ร้อยละ 77.7 จากเป้าหมาย 8,646 ราย) และมีผู้ป่วยวัณโรคดื้อยาหลายขนาน (MDR-TB) 49 ราย (ร้อยละ 31.4 จากเป้าหมาย 156 ราย)<sup>(2)</sup>

กรมควบคุมโรคได้ให้การสนับสนุนทางนโยบาย เพื่อเร่งรัดการค้นหาผู้ป่วยวัณโรคให้เข้าสู่ระบบการรักษา เร็วขึ้น เพื่อลดการแพร่กระจายเชื้อและในขณะเดียวกันก็ เพิ่มอัตราความสำเร็จในการรักษาวัณโรค โดยกำหนด ให้การประเมินมาตรฐาน “โรงพยาบาลคุณภาพการดูแล รักษาวัณโรค” (QTB) เพื่อสนับสนุนให้การดูแลรักษา ผู้ป่วยวัณโรคในโรงพยาบาลครอบคลุมทุกด้าน ทั้งด้าน การวินิจฉัย การรักษา การดูแลผู้ป่วยวัณโรคที่ติดเชื้อ เอชไอวี ให้ทราบสถานะการติดเชื้อเอชไอวีเร็วขึ้น รวมถึง การมีระบบรายงานเพื่อวิเคราะห์สถานการณ์การดำเนินงาน ที่ผ่านมา เพื่อใช้พัฒนางานของโรงพยาบาลให้มี คุณภาพตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพการดูแลรักษา วัณโรค ภาพรวมของประเทศโดยปี 2558 มีโรงพยาบาล ที่ประเมินทั้งสิ้น 291 แห่ง แยกเป็นโรงพยาบาลที่มี จำนวนผู้ป่วยวัณโรคสูง 3 อันดับแรกของจังหวัด จำนวน 228 แห่ง และอำเภอปกติสุ่มร้อยละ 10 ของจังหวัดที่มี อำเภอมากกว่า 5 อำเภอจำนวน 63 แห่ง ซึ่งผลการ ประเมินมาตรฐานฯ มีโรงพยาบาลที่ผ่านมาตรฐาน (ตั้งแต่ 90 คะแนน) จำนวน 231 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 79.4 และโรงพยาบาลที่ไม่ผ่านมาตรฐานฯ จำนวน 60 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 20.6<sup>(2)</sup>

จากการศึกษาแรงจูงใจที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน ควบคุมวัณโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำคลินิก วัณโรคในเขตตรวจราชการที่ 10 และ 12 ปี 2556 พบว่า ระดับการปฏิบัติงานควบคุมวัณโรคของเจ้าหน้าที่ สาธารณสุขประจำคลินิกวัณโรค โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก<sup>(3)</sup> นอกจากนี้จากการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออัตรา ความสำเร็จในการปฏิบัติงานตามแนวทางควบคุมวัณโรค แห่งชาติของบุคลากรสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริม

สุขภาพตำบลจังหวัดชลบุรี พบว่าการปฏิบัติงานควบคุม วัณโรคของบุคลากรสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานภาพรวมอยู่ ในระดับสูง<sup>(4)</sup> การปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาล คุณภาพด้านการดูแลรักษาวัณโรคของเจ้าหน้าที่ สาธารณสุข จำเป็นต้องมีความรู้และความสามารถในการ ปฏิบัติงานให้เป็นไปตามมาตรฐาน จากการศึกษางานวิจัย ที่ผ่านมามีพบว่า ลักษณะส่วนบุคคลและปัจจัยในการ บริหารที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานงานระบาด วิทยาโรคติดต่อ ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดมหาสารคาม พบว่าระดับ การศึกษามีความสัมพันธ์ต่ำกับการปฏิบัติงานตาม มาตรฐานงานระบาดวิทยาโรคติดต่อของเจ้าหน้าที่ สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัด มหาสารคาม<sup>(5)</sup> สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัด ขอนแก่น ซึ่งรับผิดชอบจังหวัดที่อยู่ในเขตสุขภาพที่ 7 ครอบคลุมพื้นที่ 4 จังหวัด คือ จังหวัดขอนแก่น ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ และมหาสารคาม ได้ดำเนินการติดตามประเมิน มาตรฐาน “โรงพยาบาลคุณภาพการดูแลรักษาวัณโรค” (QTB) มาอย่างต่อเนื่อง สำหรับผลการประเมิน โรงพยาบาลคุณภาพการดูแลรักษาวัณโรคของเขตสุขภาพ ที่ 7 ปี 2558 มีโรงพยาบาลที่ประเมินทั้งสิ้น 19 แห่ง โรงพยาบาลที่ผ่านมาตรฐาน (ตั้งแต่ 90 คะแนน) จำนวน 15 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 78.9 และโรงพยาบาลที่ไม่ผ่าน มาตรฐานฯ จำนวน 4 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 21.1 พบว่าการ ปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพการดูแล รักษาวัณโรค ยังมีประเด็นที่ผลการประเมินไม่ผ่านเกณฑ์ มาตรฐาน เนื่องจากมีข้อจำกัดของการดำเนินงานควบคุม วัณโรคในพื้นที่<sup>(2)</sup>

จากความเป็นมาและปัญหาดังกล่าวข้างต้น เพื่อให้ เกิดการพัฒนางานด้านการดูแลและรักษาผู้ป่วยวัณโรค และให้ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุดจากการจัดบริการที่ ได้มาตรฐานและมีคุณภาพของสถานบริการทุกระดับ ซึ่งจะส่งผลให้สามารถลดอัตราป่วย อัตราตายและการแพร่ เชื้อของวัณโรคได้ ดังนั้นผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาการ ปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพด้านการดูแล รักษาวัณโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาล ชุมชน เขตสุขภาพที่ 7 คาดว่าผลการวิจัยในครั้งนี้จะทำให้

ทราบสภาพปัญหาและความเป็นจริง เพื่อนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาบุคลากรและหน่วยงานในการบริหารจัดการการดำเนินงานควบคุมโรคให้ได้มาตรฐานตามแนวทางการควบคุมโรคแห่งชาติต่อไป

## วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพด้านการดูแลรักษาโรค และคุณลักษณะส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 7

## สมมติฐานการวิจัย

คุณลักษณะส่วนบุคคลและปัจจัยทางการบริหารมีผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพด้านการดูแลรักษาโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 7

## นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพด้านการดูแลรักษาโรค หมายถึง การปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพด้านการดูแลรักษาโรค ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านมาตรฐานการวินิจฉัย ด้านมาตรฐานการรักษา ด้านมาตรฐานการดูแลผู้ป่วย โรคที่มีการติดเชื้อเอชไอวีหรือมีโรคอื่น ๆ ร่วมด้วย และด้านมาตรฐานงานสาธารณสุข

ปัจจัยทางการบริหาร หมายถึง ปัจจัยที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อการบริหารของหน่วยงานที่มีส่วนส่งเสริมและกระตุ้นการปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพด้านการดูแลรักษาโรค ประกอบด้วย ปัจจัยด้านบุคลากรหรือกำลังคน ปัจจัยด้านงบประมาณ ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ ปัจจัยด้านวิธีการจัดการ ปัจจัยด้านขวัญกำลังใจ ปัจจัยด้านการใช้เวลา และปัจจัยด้านเทคโนโลยี

คุณลักษณะส่วนบุคคล หมายถึง ลักษณะส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ปฏิบัติงานประจำคลินิก

โรคของโรงพยาบาลชุมชนในเขตสุขภาพที่ 7 ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ตำแหน่ง ระดับการศึกษา รายได้ ระยะเวลาในด้านการปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลด้านคุณภาพการดูแลรักษาโรคและประสบการณ์การฝึกอบรมในด้านการปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพด้านการดูแลรักษาโรค

เจ้าหน้าที่สาธารณสุข หมายถึง พยาบาลวิชาชีพ หรือนักวิชาการสาธารณสุขที่เป็นผู้รับผิดชอบหลักและผู้รับผิดชอบรองที่ปฏิบัติงานในคลินิกโรคของโรงพยาบาลชุมชน

โรงพยาบาลชุมชน (รพช.) หมายถึง โรงพยาบาลระดับอำเภอในเขตสุขภาพที่ 7 ประกอบด้วยจังหวัดขอนแก่น มหาสารคาม ร้อยเอ็ด และกาฬสินธุ์ ให้บริการด้านการแพทย์และสาธารณสุขระดับอำเภอ มีเตียงสำหรับผู้ป่วยตั้งแต่ 10 เตียง ไปจนถึง 120 เตียง

## วัสดุและวิธีการ

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional descriptive research)

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในคลินิกโรคของโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 7 จำนวน 144 คน โดยใช้สูตรการคำนวณขนาดตัวอย่าง ในกรณีที่ทราบประชากร โดยใช้สูตรการคำนวณขนาดตัวอย่างเพื่อประมาณค่าเฉลี่ยของประชากร<sup>(6)</sup>

$$\text{สูตร } n = \frac{NZ^2 \frac{\alpha^2}{2}}{e^2(N-1) + Z^2 \frac{\alpha^2}{2}}$$

เมื่อ  $n$  = จำนวนขนาดตัวอย่าง

$N$  = จำนวนประชากรที่ศึกษา เท่ากับ 144 คน

$Z^2 \frac{\alpha^2}{2}$  95% = 1.96

$e$  = ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นได้ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนของค่าเฉลี่ยที่ศึกษาจากกลุ่มประชากรตัวอย่างแตกต่างจากค่าเฉลี่ยของประชากรเท่ากับ 0.05

$\alpha =$  ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.56 ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจากการศึกษาการปฏิบัติงานควบคุมโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำคลินิกโรคในเขตตรวจราชการที่ 10 และ 12<sup>(3)</sup> ซึ่งเป็นงานวิจัยที่มีลักษณะใกล้เคียงกันกับเรื่องที่ศึกษา ทั้งในส่วนของเนื้อหา และหน่วยของประชากรที่ทำการศึกษา

ขนาดตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสอบถามจำนวน 112 คน และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายโดยนำรายชื่อผู้รับผิดชอบหลักและผู้รับผิดชอบรองที่ปฏิบัติงานคลินิกโรคในโรงพยาบาลชุมชนในเขตสุขภาพที่ 7 จำนวน 144 คน โดยแบ่งเป็นรายจังหวัด ทำการสุ่มอย่างง่ายโดยการจับสลากแบบไม่ใส่คืนตามสัดส่วนของแต่ละจังหวัดจนได้ครบจำนวนตัวอย่าง 112 ตัวอย่าง และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม คือ ใช้วิธีการคัดเลือกบุคคลที่เป็น Key Informant สามารถให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพด้านการดูแลรักษาโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 7 ได้ดีที่สุด ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบหลักที่ปฏิบัติงานในคลินิกโรคตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป จำนวน 12 คน โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เป็นตำแหน่งพยาบาลวิชาชีพ และนักวิชาการสาธารณสุขจำนวน 8 และ 4 คน จากโรงพยาบาลชุมชนในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ร้อยเอ็ด มหาสารคามและกาฬสินธุ์ จังหวัดละ 3 แห่ง จำนวน 12 แห่ง

**เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามและแนวทางการสนทนากลุ่ม ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการทบทวนแนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและตามคู่มือประเมินมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพการดูแลรักษาโรค ปี 2559<sup>(7)</sup> ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงของแบบสอบถาม ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Cronbach's Method) เท่ากับ 0.97 ซึ่งแบบสอบถามมีทั้งหมด 4 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับคุณลักษณะ

ส่วนบุคคล เพศ อายุ สถานภาพสมรส ตำแหน่ง ระดับการศึกษา รายได้ ระยะเวลาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพด้านการดูแลรักษาโรคและประสบการณ์ในการอบรม ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยในการบริหาร ประกอบด้วยด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านวิธีการจัดการ ด้านขวัญกำลังใจ ด้านการใช้เวลา และด้านเทคโนโลยี ส่วนที่ 3 เป็นคำถามการปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพด้านการดูแลรักษาโรค ประกอบไปด้วย 4 ด้าน ด้านที่ 1 ด้านมาตรฐานการวินิจฉัย ด้านที่ 2 ด้านมาตรฐานการรักษา ด้านที่ 3 ด้านมาตรฐานการดูแลผู้ป่วยโรคที่มีการติดเชื้อเอชไอวีหรือมีโรคอื่น ๆ ร่วมด้วย และด้านที่ 4 ด้านมาตรฐานงานสาธารณสุข ส่วนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพด้านการดูแลรักษาโรค และในส่วนของแนวทางการสนทนากลุ่ม มีประเด็นการสนทนาเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพด้านการดูแลรักษาโรค

**สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล** วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

**การแปลผล** คุณลักษณะส่วนบุคคล ระดับปัจจัยทางการบริหาร และระดับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพด้านการดูแลรักษาโรค โดยแบ่งช่วงคะแนนเฉลี่ยตามแนวคิดของสำเร็จ จันทรสวรรณ และสุวรรณ บัวทวน<sup>(8)</sup>

|            |         |                           |
|------------|---------|---------------------------|
| มากที่สุด  | หมายถึง | ค่าคะแนนระหว่าง 4.50-5.00 |
| มาก        | หมายถึง | ค่าคะแนนระหว่าง 3.50-4.49 |
| ปานกลาง    | หมายถึง | ค่าคะแนนระหว่าง 2.50-3.49 |
| น้อย       | หมายถึง | ค่าคะแนนระหว่าง 1.50-2.49 |
| น้อยที่สุด | หมายถึง | ค่าคะแนนระหว่าง 1.00-1.49 |

เกณฑ์การแบ่งระดับคะแนนค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) แบ่งตามเกณฑ์ของ Elifson, Runyon, & Haber<sup>(9)</sup>

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ความหมาย

$r = 0$  ไม่มีความสัมพันธ์

$r = \pm 0.01$  ถึง  $\pm 0.30$  มีความสัมพันธ์ต่ำ

$r = \pm 0.31$  ถึง  $\pm 0.70$  มีความสัมพันธ์ปานกลาง

$r = \pm 0.71$  ถึง  $\pm 0.99$  มีความสัมพันธ์สูง

$r = \pm 1.00$  มีความสัมพันธ์โดยสมบูรณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บข้อมูลหลังจากที่ผ่านการอนุมัติจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2560 เลขที่ HE602018 เก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 10 เมษายน ถึงวันที่ 10 พฤษภาคม 2560 กรณีแบบสอบถามผู้วิจัยส่งไปรษณีย์บรรจุแบบสอบถามส่งถึงกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดทางไปรษณีย์ โดยผู้วิจัยจัดเตรียมซองจดหมายติดแสตมป์พร้อมจ่ายน้ำของ จดหมายถึงผู้วิจัยเพื่อขอความร่วมมือจากผู้รับผิดชอบคลินิกโรคของโรงพยาบาลชุมชนในเขตสุขภาพที่ 7 ในการตอบแบบสอบถาม โดยนัดหมาย 15 วันในการส่งคืนแบบสอบถาม กรณีสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่มให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่

## ผลการศึกษา

คุณลักษณะส่วนบุคคล ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในคลินิกโรคของโรงพยาบาลชุมชน ใน

## เขตสุขภาพที่ 7

จากการศึกษาคุณลักษณะส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในคลินิกโรคของโรงพยาบาลชุมชนในเขตสุขภาพที่ 7 พบว่ากลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงร้อยละ 87.5 อายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 40.2 อายุเฉลี่ย 41.20 ปี (S.D. = 9.35 ปี) ตำแหน่งที่ปฏิบัติงานประจำคลินิกโรคมากที่สุด คือ พยาบาลวิชาชีพ ร้อยละ 81.2 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 33,372.05 บาท (S.D. = 10,849.55 บาท) ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานเฉลี่ย 9.04 ปี (S.D. = 8.43 ปี) Median = 6.00 ปีต่ำสุด 1 ปี สูงสุด 37 ปี และเคยได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพด้านการดูแลรักษาวัณโรคร้อยละ 82.1

ระดับปัจจัยทางการบริหาร ในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพด้านการดูแลรักษาวัณโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 7

พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.84 คะแนน (S.D. = 0.58) เมื่อพิจารณาปัจจัยทางการบริหาร รายด้าน พบว่าทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการใช้เวลา ค่าเฉลี่ย 4.04 คะแนน (S.D. = 0.58) รองลงมาคือ ด้านงบประมาณมีค่าเฉลี่ย 4.03 คะแนน (S.D. = 0.62) และด้านขวัญกำลังใจมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเท่ากับ 3.52

คะแนน (S.D. = 0.77) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผล ระดับปัจจัยทางการบริหารในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพด้านการดูแลรักษาวัณโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 7

| ปัจจัยทางการบริหาร   | Mean | S.D. | การแปลผล |
|----------------------|------|------|----------|
| 1. ด้านบุคลากร       | 3.87 | 0.78 | มาก      |
| 2. ด้านงบประมาณ      | 4.03 | 0.62 | มาก      |
| 3. ด้านวัสดุอุปกรณ์  | 3.83 | 0.75 | มาก      |
| 4. ด้านวิธีการจัดการ | 3.83 | 0.75 | มาก      |
| 5. ด้านขวัญกำลังใจ   | 3.52 | 0.77 | มาก      |
| 6. ด้านการใช้เวลา    | 4.04 | 0.58 | มาก      |
| 7. ด้านเทคโนโลยี     | 3.83 | 0.69 | มาก      |

| ภาพรวม | 3.84 | 0.58 | มาก |
|--------|------|------|-----|
|--------|------|------|-----|

ระดับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพด้านการดูแลรักษาวัณโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 7

พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.20 คะแนน (S.D. = 0.43) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านมาตรฐานการรักษา ค่าเฉลี่ย 4.29 คะแนน (S.D. = 0.49) รองลงมาคือ ด้านมาตรฐานการดูแลผู้ป่วยวัณโรคที่มีการติดเชื้อเอชไอวีหรือมีโรคอื่นๆ ร่วมด้วย มีค่าเฉลี่ย 4.27 คะแนน (S.D. = 0.62) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือด้านมาตรฐานงานสาธารณสุข มีค่าเฉลี่ย 4.02 คะแนน (S.D. = 0.61) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผล ระดับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพด้านการดูแลรักษาวัณโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 7

| การปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพด้านการดูแลรักษาวัณโรค                      | Mean | S.D. | การแปลผล |
|-----------------------------------------------------------------------------------|------|------|----------|
| 1. ด้านมาตรฐานการวินิจฉัย                                                         | 4.21 | 0.49 | มาก      |
| 2. ด้านมาตรฐานการรักษา                                                            | 4.29 | 0.49 | มาก      |
| 3. ด้านมาตรฐานการดูแลผู้ป่วยวัณโรคที่มีการติดเชื้อเอชไอวีหรือมีโรคอื่น ๆ ร่วมด้วย | 4.27 | 0.62 | มาก      |
| 4. ด้านมาตรฐานงานสาธารณสุข                                                        | 4.02 | 0.61 | มาก      |
| ภาพรวม                                                                            | 4.20 | 0.43 | มาก      |

คุณลักษณะส่วนบุคคลและปัจจัยทางการบริหารที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพด้านการดูแลรักษาวัณโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 7

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย พบว่าตำแหน่งพยาบาลวิชาชีพมีความสัมพันธ์ระดับต่ำกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพด้านการดูแลรักษา

วัณโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ( $r=0.195$ ,  $p\text{-value } 0.040$ ) ส่วนเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา สูงสุด รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาการปฏิบัติงานในคลินิกวัณโรค การได้รับการฝึกอบรมและจำนวนครั้งของการได้รับการฝึกอบรม ไม่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพด้านการดูแลรักษาวัณโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 7 ดังตารางที่ 3

**ตารางที่ 3** สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันระหว่างคุณลักษณะส่วนบุคคลและปัจจัยทางการบริหารที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพด้านการดูแลรักษาโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 7

| คุณลักษณะส่วนบุคคล<br>ปัจจัยทางการบริหาร     | การปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพ<br>ด้านการดูแลรักษาโรค |         |                   |
|----------------------------------------------|---------------------------------------------------------------|---------|-------------------|
|                                              | สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์<br>ของเพียร์สัน (r)                    | p-value | ระดับความสัมพันธ์ |
| <b>คุณลักษณะส่วนบุคคล</b>                    |                                                               |         |                   |
| เพศ (หญิง)                                   | 0.075                                                         | 0.435   | ไม่มีความสัมพันธ์ |
| อายุ                                         | 0.020                                                         | 0.836   | ไม่มีความสัมพันธ์ |
| สถานภาพสมรส (คู่)                            | 0.087                                                         | 0.362   | ไม่มีความสัมพันธ์ |
| ตำแหน่งปัจจุบัน (พยาบาลวิชาชีพ)              | 0.195*                                                        | 0.040   | ต่ำ               |
| ระดับการศึกษาสูงสุด (ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า) | - 0.072                                                       | 0.450   | ไม่มีความสัมพันธ์ |
| รายได้เฉลี่ยต่อเดือน                         | 0.137                                                         | 0.152   | ไม่มีความสัมพันธ์ |
| ระยะเวลาการปฏิบัติงานในคลินิกโรค             | - 0.126                                                       | 0.184   | ไม่มีความสัมพันธ์ |
| การได้รับการฝึกอบรม                          | 0.037                                                         | 0.701   | ไม่มีความสัมพันธ์ |
| จำนวนครั้งของการได้รับการฝึกอบรม             | 0.012                                                         | 0.909   | ไม่มีความสัมพันธ์ |
| ผ่านการฝึกอบรมครั้งล่าสุด                    | - 0.101                                                       | 0.339   | ไม่มีความสัมพันธ์ |

\* ค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ น้อยกว่า 0.05

ภาพรวมปัจจัยทางการบริหารมีความสัมพันธ์ระดับปานกลางกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพด้านการดูแลรักษาโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ( $r=0.593$ ,  $p\text{-value} < 0.001$ ) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านมีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มากที่สุด คือด้าน

การใช้เวลา มีความสัมพันธ์ระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ( $r=0.581$ ,  $p\text{-value} < 0.001$ ) รองลงมาคือ ด้านวัสดุอุปกรณ์มีความสัมพันธ์ระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ( $r=0.535$ ,  $p\text{-value} < 0.001$ ) ปัจจัยทางการบริหารมีความสัมพันธ์น้อยที่สุด คือด้านเทคโนโลยี มีความสัมพันธ์ระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ( $r=0.412$ ,  $p\text{-value} < 0.001$ ) ดังตารางที่ 4

**ตารางที่ 4** สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันระหว่างปัจจัยทางการบริหารที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพด้านการดูแลรักษาโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 7

| ปัจจัยทางการบริหาร | สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (r) | p-value | ระดับความสัมพันธ์ |
|--------------------|----------------------------------------|---------|-------------------|
| ปัจจัยทางการบริหาร | 0.593**                                | <0.001  | ปานกลาง           |
| ด้านบุคลากร        | 0.467**                                | <0.001  | ปานกลาง           |
| ด้านงบประมาณ       | 0.530**                                | <0.001  | ปานกลาง           |
| ด้านวัสดุอุปกรณ์   | 0.535**                                | <0.001  | ปานกลาง           |
| ด้านการจัดการ      | 0.524**                                | <0.001  | ปานกลาง           |
| ด้านขวัญกำลังใจ    | 0.473**                                | <0.001  | ปานกลาง           |
| ด้านการใช้เวลา     | 0.581**                                | <0.001  | ปานกลาง           |
| ด้านเทคโนโลยี      | 0.412**                                | <0.001  | ปานกลาง           |

\*\* ค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.01

คุณลักษณะส่วนบุคคลและปัจจัยทางการบริหารที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพด้านการดูแลรักษาโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 7

พบว่าปัจจัยทางการบริหารที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพด้านการดูแลรักษาโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 7 คือ ปัจจัยทางการบริหารด้านการใช้เวลา (p-value <0.001) ปัจจัยทางการบริหารด้านบุคลากร (p-value = 0.013) และปัจจัยทางการบริหารด้านวัสดุอุปกรณ์ (p-value = 0.018) สามารถร่วมพยากรณ์การปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพด้านการดูแลรักษาโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 7 ได้ร้อยละ 41.9 ดังตารางที่ 4

**ตารางที่ 4** ค่าสถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนของการปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพด้านการดูแลรักษาโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 7

| ตัวแปร                             | B     | Beta  | T     | p-value | R     | R <sup>2</sup> | R <sup>2</sup><br>Change |
|------------------------------------|-------|-------|-------|---------|-------|----------------|--------------------------|
| ปัจจัยทางการบริหารด้านการใช้เวลา   | 0.250 | 0.337 | 3.421 | <0.001  | 0.581 | 0.337          |                          |
| ปัจจัยทางการบริหารด้านบุคลากร      | 0.17  | 0.212 | 2.513 | 0.013   | 0.623 | 0.388          | 0.050                    |
| ปัจจัยทางการบริหารด้านวัสดุอุปกรณ์ | 0.133 | 0.231 | 2.393 | 0.018   | 0.647 | 0.419          | 0.031                    |

ค่าคงที่ = 2.226,  $F = 25.915$ ,  $P\text{-value} < 0.001$ ,  $R = 0.647$ ,  $R^2 = 0.419$  ปัจจัยทาง

## ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ

บุคลากรภาระงานมาก รับผิดชอบงานหลายอย่าง หมุนเวียนเปลี่ยนบ่อย ไม่มีระบบช่องทางด่วน และ One Stop Service รวมทั้งตึกผู้ป่วยในไม่มีห้องแยกโรคสำหรับผู้ป่วยวัณโรค หรือโรคติดต่ออื่น ๆ และการประสานงานระหว่างโรงพยาบาลกับหน่วยงานในพื้นที่ คือ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ (สสอ.) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพสต.) ยังมีข้อจำกัด ลำบาก และไม่มีการตอบกลับข้อมูล ข้อเสนอแนะควรผลักดันเป็นนโยบายจากผู้บริหาร มีคำสั่งแต่งตั้งผู้รับผิดชอบงานวัณโรคในระดับ สสอ. และ รพสต. ผู้ปฏิบัติงานควรมีการจัดลำดับความสำคัญและติดตามกำกับแผนงาน/โครงการให้ได้ตามระยะเวลาที่กำหนด จัดอัตรากำลัง ให้เหมาะสมกับภาระงาน กำหนดบทบาทหน้าที่การทำงานให้ชัดเจน มีผู้รับผิดชอบหลัก (Full Time) และทำงานเป็นทีม สำหรับวัสดุอุปกรณ์ คอมพิวเตอร์รวมทั้งสมุดบันทึกของผู้ป่วย คู่มือการทำ DOT ตลับตรวจเสมหะ และหน้ากากอนามัย (N95) ไม่เพียงพอ ดังนั้นควรจัดซื้อคอมพิวเตอร์ให้เพียงพอต่อการใช้งาน รวมทั้งสำรวจวัสดุอุปกรณ์ เพื่อจัดทำแผนจัดซื้อจัดจ้างอย่างต่อเนื่อง

## อภิปรายผล

คุณลักษณะส่วนบุคคล พบว่าตำแหน่งพยาบาลวิชาชีพ มีความสัมพันธ์ระดับต่ำกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพด้านการดูแลรักษาวัณโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ( $r=0.195$ ,  $p\text{-value} 0.040$ ) เนื่องจากวิชาชีพพยาบาลต้องใช้ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และความชำนาญงานสูงในงาน โดยต้องปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพซึ่งสอดคล้องในระดับเดียวกันกับงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาไว้แล้ว พบว่าตำแหน่งมีความสัมพันธ์ระดับต่ำกับการใช้โปรแกรมระบบฐานข้อมูลโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และหน่วยบริการปฐมภูมิ (JHCIS) ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล<sup>(10)</sup>

กลางกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพด้านการดูแลรักษาวัณโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 7 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ( $r = 0.593$ ,  $p\text{-value} < 0.001$ ) ในการจัดการหรือการบริหารกิจการต่างๆ ไปถึงการปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพด้านการดูแลรักษาวัณโรค ปัจจัยทางการบริหารมีความสำคัญต่อการบริหารงานเป็นอย่างมาก ซึ่งปัจจัยเหล่านั้นประกอบด้วยคนหรือบุคลากร เงินหรืองบประมาณ วัสดุอุปกรณ์หรือเครื่องมือ เครื่องจักร และวิธีการในการดำเนินงาน นอกจากนี้แล้วยังมีปัจจัยที่จำเป็นและมีความสำคัญอีก 2 ปัจจัย คือ ขวัญ กำลังใจของผู้ปฏิบัติงาน และเวลาในการปฏิบัติงาน โดยรวมเรียกว่า 5M's + T โดยการนำปัจจัยทั้งหมดมาผสมผสานอย่างเหมาะสม<sup>(11)</sup> เนื่องจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลชุมชน หากได้รับการส่งเสริม ผลักดัน กระตุ้น ปัจจัยทางการบริหารที่เหมาะสม ย่อมส่งผลให้การปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพด้านการดูแลรักษาวัณโรค ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องในระดับเดียวกันกับงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาไว้แล้ว พบว่าภาพรวมปัจจัยทางการบริหารมีความสัมพันธ์ระดับปานกลางกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข<sup>(12)</sup>

คุณลักษณะส่วนบุคคลและปัจจัยทางการบริหารที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพด้านการดูแลรักษาวัณโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลชุมชน เขตสุขภาพที่ 7 มีตัวแปรอิสระที่ถูกเลือกเข้าสมการได้แก่ ปัจจัยทางการบริหารด้านการใช้เวลา ( $p\text{-value} < 0.001$ ) ปัจจัยทางการบริหารด้านบุคลากร ( $p\text{-value} = 0.013$ ) และปัจจัยทางการบริหารด้านวัสดุอุปกรณ์ ( $p\text{-value} = 0.018$ ) โดยตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวแปร สามารถร่วมกันพยากรณ์การปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพด้านการดูแลรักษาวัณโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลชุมชนเขตสุขภาพที่ 7 ได้ร้อยละ 41.9 ปัจจัยทางการบริหารด้านการใช้เวลา เนื่องจากการปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพด้านการดูแลรักษาวัณโรค มีกระบวนการการดำเนินงานที่ต้องประสานความร่วมมือ

กับสหวิชาชีพภายในโรงพยาบาล นอกจากนี้ยังต้องมีการประสานส่งต่อข้อมูลผู้ป่วยกับสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ซึ่งผู้รับผิดชอบคลินิกโรคและทีมสหวิชาชีพ มีภาระงานในความรับผิดชอบในด้านอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน หากผู้ปฏิบัติงานมีการวางแผนการปฏิบัติงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพ และมีการจัดลำดับความสำคัญของงาน จะส่งผลให้การปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพด้านการดูแลรักษาโรค วรรณโรค บรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ซึ่งผลการศึกษาในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยที่พิมพ์รา สิงห์วิวัฒน์ และประจักษ์ บัวผัน<sup>(13)</sup> ศึกษาไว้แล้วว่าปัจจัยด้านการใช้เวลาสามารถพยากรณ์การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข สอดคล้องกับงานวิจัยปูลัชร อาจโยธา และชนะพล ศรีฤาชา<sup>(14)</sup> ศึกษาไว้แล้วว่าปัจจัยด้านบุคลากรที่สามารถพยากรณ์การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และสอดคล้องกับงานวิจัยที่สิทธิพร นามมา และสุรศักดิ์ ช้องปรง<sup>(15)</sup> พบว่าปัจจัยด้านวัสดุ อุปกรณ์ ที่สามารถพยากรณ์การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

## ข้อเสนอแนะ

### ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย

1. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด โรงพยาบาลชุมชน ส่งเสริมให้มีการจัดทำผัง เพื่อควบคุมกำกับเวลาในการปฏิบัติงาน (Gantt chart) มาใช้ในการวางแผนควบคุมเวลาและจัดลำดับความสำคัญในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพด้านการดูแลรักษาโรค เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและควรมีการปรับปรุงกระบวนการการปฏิบัติงานให้สามารถดำเนินงานให้สอดคล้องกับระยะเวลาที่กำหนด

2. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด โรงพยาบาลชุมชน ผู้บริหารหรือหน่วยงาน สนับสนุนและจัดสรรจำนวนบุคลากรให้เพียงพอ และเหมาะสมต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพด้านการดูแลรักษาโรคของโรงพยาบาลและควรส่งเสริมให้ได้รับการพัฒนาอบรม ความรู้ ทักษะ และความสามารถในการปฏิบัติงานเป็นประจำทุกปี เพื่อการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง ส่งผลต่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพมาก

ยิ่งขึ้น

3. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด โรงพยาบาลชุมชน ควรส่งเสริมการวางแผน ประเมิน และสนับสนุนการใช้ทรัพยากร เช่น วัสดุอุปกรณ์ ยานพาหนะ งบประมาณ เทคโนโลยี เป็นต้น ให้เพียงพอโดยพิจารณาความจำเป็น และประโยชน์สูงสุดที่จะเกิดขึ้น รวมทั้งให้มีการดูแลบำรุงซ่อมแซมรักษาวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นครุภัณฑ์ให้มีสภาพพร้อมใช้งานได้อยู่เสมอ ส่วนวัสดุอุปกรณ์ที่มีสภาพเป็นวัสดุ เช่น หน้ากากอนามัย ตลับเสมหะ ควรมีจำนวนและปริมาณที่เพียงพอและพร้อมใช้ได้ตลอดเวลาเมื่อมีความต้องการเพื่อให้ทันสถานการณ์ในการปฏิบัติงาน ส่งผลต่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

### ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษากระบวนการบริหารที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพด้านการดูแลรักษาโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

2. ศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายองค์กรเอกชน และชุมชนในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพด้านการดูแลรักษาโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

## กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณผู้อำนวยความสะดวกสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น ที่ให้ความกรุณาและช่วยเหลือเป็นอย่างดีในการวิจัยครั้งนี้ คุณสุขสันต์ จิตติมณี คุณวิวรรธน์ มุ่งเขตกลางและคุณบุญทนากกร พรหมภักดี ที่ได้กรุณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือและขอขอบคุณ นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น ร้อยเอ็ด มหาสารคามและกาฬสินธุ์ ผู้ประสานงานโรคระดับจังหวัดทุกท่านผู้อำนวยความสะดวกโรงพยาบาลทุกแห่ง ที่ให้ความช่วยเหลือในการทำวิจัย และผู้รับผิดชอบงานโรคทุกท่านในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 7 ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามการวิจัย และแบบสนทนากลุ่ม ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลได้ดีที่สุดในการทำวิจัยครั้งนี้

## เอกสารอ้างอิง

1. สำนักวัณโรค. แนวทางการบริหารจัดการผู้ป่วยวัณโรคดื้อยา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย; 2558.
2. สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น. รายงานผลการดำเนินงานควบคุมวัณโรคประจำปี 2558. ขอนแก่น: สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น; 2558. (เอกสารอัดสำเนา)
3. ปวีณา จังภูเขียว, ชนะพล ศรีฤทธา. แรงจูงใจที่มีผลต่อการปฏิบัติงานควบคุมวัณโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำคลินิกวัณโรคในเขตตรวจราชการที่ 10 และ 12. วารสารสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 6 ขอนแก่น 2556; 20 (2): 1-10.
4. สิทธิชนะ วชิระสิริกุล, วสุธร ตันวัฒนกุล, นิภา มหารัษฎพงศ์. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่ออัตราความสำเร็จในการปฏิบัติงานตามแนวทางควบคุมวัณโรคแห่งชาติของบุคลากรสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดชลบุรี. วารสารสาธารณสุขมหาวิทยาลัยบูรพา 2558; 9(2): 76-84.
5. อุเทน จินโรจน์, วิทัศน์ จันทโรธิศรี. ลักษณะส่วนบุคคล และปัจจัยในการบริหารมีผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานงานระบาดวิทยาโรคติดต่อของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดมหาสารคาม. วารสารสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 6 ขอนแก่น 2557; 21(1): 63-74.
6. อรุณ จิรวัดน์กุล. ชีวิตที่ดีสำหรับงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ. ขอนแก่น: ภาควิชาชีวิตที่ดีและประชากรศาสตร์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น; 2547.
7. สำนักวัณโรค. คู่มือประเมินมาตรฐานโรงพยาบาลคุณภาพการดูแลรักษาวัณโรค ปี 2559. กรุงเทพฯ: กราฟฟิคแอนดี้ดีไซน์; 2559.
8. สำเริง จันทรสวรรณ, สวรรณ บัวทวน. สถิติสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์. ขอนแก่น: ภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น; 2547.
9. Elifson KW, Runyon RP, & Haber, A. Fundamentals of social statistics. 2nd ed. New York: McGraw-Hill; 1990.
10. สมหมาย ชาน้อย, ชนะพล ศรีฤทธา. ปัจจัยทางการบริหารที่มีผลต่อการใช้โปรแกรมระบบฐานข้อมูลโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและหน่วยบริการปฐมภูมิ (JHCIS) ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดขอนแก่น. วารสารวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพ 2557; 7(3): 129-36.
11. ประจักษ์ บัวผัน. หลักการบริหารสาธารณสุข. พิมพ์ครั้งที่ 4. ขอนแก่น: คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น; 2558.
12. ศุภชัย หมื่นมา, ประจักษ์ บัวผัน. การปฏิบัติงานสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดขอนแก่น. วารสารวิจัย มข. (ฉบับบัณฑิตศึกษา) 2558; 12 (4): 71-84.
13. พิมพ์วรา สิงห์วิวัฒน์, ประจักษ์ บัวผัน. การประเมินผลการปฏิบัติงานของนักวิชาการสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดบุรีรัมย์. วารสารวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพ 2557; 8(3): 267-80.
14. ปุสัธร อาจโยธา, ชนะพล ศรีฤทธา. ปัจจัยการบริหารและกระบวนการบริหารที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการเฝ้าระวังสอบสวนเคลื่อนที่เร็ว (SRRT) เครือข่ายระดับตำบล พื้นที่เขตชายแดนแม่น้ำโขง จังหวัดมุกดาหาร [วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต]. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น; 2559.
15. สิทธิพร นามมา, สุรศักดิ์ ช้องปรุง. การสนับสนุนจากองค์การที่มีผลต่อการปฏิบัติงานป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออก ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดมหาสารคาม. วารสารสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 6 ขอนแก่น 2557; 21(2): 9-21.